

Initiatieven voor een schone stad Onderzoeksrapport

Gemeente Rotterdam

Colofon

Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Datum: 7 augustus 2020
Auteur(s): Martijn Epskamp
Afbeeldingen: Guido Pijper, Iris van den Broek

Vragen: onderzoek@rotterdam.nl

Inhoudsopgave

1	Doel en opzet van het onderzoek	5
1.1	Inleiding	5
1.2	Doel van het onderzoek	5
1.3	Definities	6
1.4	Onderzoeksmethode	6
1.5	Leeswijzer voor de onderzoeksresultaten	7
2	Onderzoeksresultaten	8
2.1	Beschrijving van schooninitiatieven	8
2.2	Rol van de gemeente bij initiatieven	11
2.3	Motivatie van initiatiefnemers	16
2.4	Ideeën voor het stimuleren van initiatieven	17
2.5	Behoeftte van ambtenaren aan ondersteuning	19

1 Doel en opzet van het onderzoek

1.1 Inleiding

Het cluster Stadsbeheer (Schone Stad, Inzameling en Reiniging) wil de stad zo goed en efficiënt mogelijk schoonhouden. Hiervoor wil zij de betrokkenheid van burgers en ambtenaren vergroten bij initiatieven uit de samenleving die gericht zijn op het schoonhouden van de stad. Dit vanuit het idee dat een gedeeld gevoel van eigenaarschap (gemeente met burgerparticipatie) van groot belang is voor het realiseren van een schone stad.

Stadsbeheer wil doormiddel van een onderzoek meer inzicht krijgen in hoe de gemeente initiatieven gericht op een schone stad zo goed mogelijk kan stimuleren en ondersteunen. Zij heeft OBI gevraagd dit onderzoek uit te voeren.

Stadsbeheer wil de inzichten uit het onderzoek gebruiken voor een 'Reisgids participatie voor Schone Stad'. Voor de ontwikkeling van de reisgids is een projectplan opgesteld. De reisgids is bedoeld voor zowel burgers als ambtenaren en heeft een dubbele functie: informatievoorziening voor (ondersteuning van) initiatieven die zich richten op een schone stad en het vergroten van enthousiasme bij beide doelgroepen voor dergelijke initiatieven. De reisgids wordt ontwikkeld in samenwerking met de afdeling Communicatie van het cluster BCO.

1.2 Doel van het onderzoek

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe kan de gemeente bestaande en nieuwe initiatieven uit de samenleving gericht op het schoonhouden van Rotterdam het beste stimuleren en ondersteunen?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

1. Welke bestaande initiatieven van bewoners, bedrijven of organisaties in Rotterdam richten zich op het schoonhouden van de stad en wat houden ze in het kort in?
2. Heeft de gemeente een rol bij deze initiatieven? Zo nee, waarom niet?
3. Voor initiatieven waarbij de gemeente wel een rol heeft:
 - Wat is die rol (bijvoorbeeld: advies, financiering, materiaalverstrekking)?
 - Hoe zijn de initiatiefnemers bij de gemeente terecht gekomen? Welke wegen hebben ze bewandeld om bij de juiste afdeling/collega te komen?
 - Hoe ervaren de initiatiefnemers en de ambtenaren die bij de initiatieven betrokken zijn, de samenwerking tussen de initiatieven en de gemeente?
 - Waar hebben de initiatiefnemers behoefte aan in de samenwerking met de gemeente? (Als het bijvoorbeeld gaat om materialen of contact.)
4. Wat motiveert de initiatiefnemers om de initiatieven te starten en te continueren en (hoe) slagen zij erin anderen voor de initiatieven te motiveren?
5. Waarom hebben de initiatiefnemers specifiek voor een bepaald soort initiatief op een bepaalde locatie gekozen?
6. Hoe kan de gemeente, volgens initiatiefnemers en betrokken ambtenaren, initiatieven gericht op een schone stad het beste stimuleren en ondersteunen?
7. Hebben de ambtenaren hiervoor behoefte aan interne ondersteuning (bijvoorbeeld in de vorm van kennisuitwisseling of een bepaalde structuur)?

Het onderzoek heeft niet de ambitie een compleet of representatief beeld te geven van alle initiatieven gericht op het schoonhouden van de stad. De onderzoeksresultaten dienen aanknopingspunten te bieden voor een aansprekende 'Reisgids participatie voor Schone Stad'. Daarvoor heeft Stadsbeheer voldoende aan inzicht in diverse ervaringen met een substantieel aantal initiatieven. Waarschijnlijk vinden in Rotterdam meer (kleine) initiatieven gericht op een schone stad plaats dan de initiatieven die bij de gemeente bekend zijn.

1.3 Definities

De initiatieven waarop het onderzoek zich richt worden in het vervolg van dit rapport **schooninitiatieven** genoemd. Het gaat om initiatieven van bewoners die gericht zijn op het schoonmaken of schoonhouden van de stad. Bijvoorbeeld acties om een straat schoon te vegen, zwerfafval te pikken, of kauwgom van de stoep te verwijderen. Het kan ook gaan om niet commerciële schooninitiatieven van organisaties.

Een specifiek soort schooninitiatief dat in het onderzoek aan de orde komt is **broodbakadoptie**. In Rotterdam zijn broodbakken op straat geplaatst, om bewoners over te halen hun oud brood in een broodbak te doen in plaats van op straat te gooien (als voer voor dieren). Broodbakadoptie kan worden beschouwd als schooninitiatief, omdat broodbakadoptanten vrijwilligers zijn die zich samen met de gemeente inzetten om de omgeving van een broodbak schoon te houden. Vanwege het grote aantal broodbakadoptanten is er in het onderzoek voor gekozen broodbakadoptie afzonderlijk van andere schooninitiatieven te behandelen.

Containeradoptie (waarbij bewoners samen met de gemeente een wijkcontainer schoonhouden) valt **buiten** de scope van dit onderzoek. Onder de Rotterdamse containeradoptanten zal later dit jaar een afzonderlijk onderzoek worden uitgevoerd.

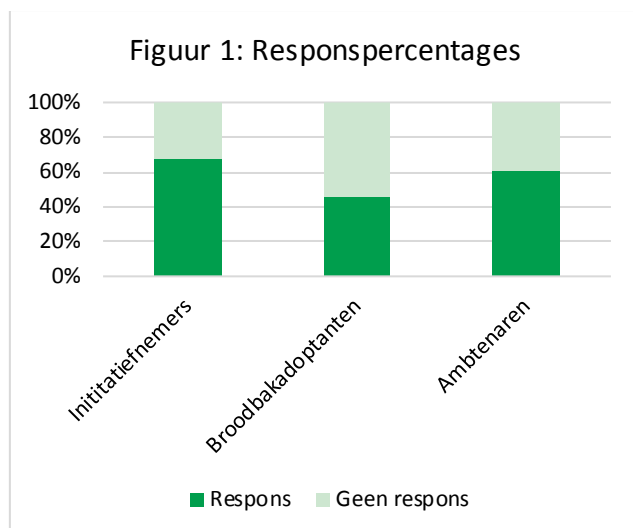
Het onderzoek richt zich op drie verschillende groepen: initiatiefnemers, broodbakadoptanten en ambtenaren. **Initiatiefnemers** zijn personen die een schooninitiatief anders dan broodbak- of containeradoptie zijn gestart, of als aanspreekpunt voor zo'n schooninitiatief fungeren. **Broodbakadoptanten** zijn personen die een broodbak hebben geadopteerd of als aanspreekpunt fungeren voor een organisatie die een broodbak heeft geadopteerd. **Ambtenaren** zijn medewerkers van de gemeente die vanuit hun functie bij schooninitiatieven betrokken zijn.

1.4 Onderzoeksmethode

Voor het onderzoek heeft de opdrachtgever lijsten met namen en contactgegevens aangeleverd van 50 initiatiefnemers, 72 broodbakadoptanten en 220 ambtenaren. De ambtenaren zijn, op enkele uitzonderingen na, gebiedsregisseurs, wijkregisseurs, wijkconciërges, teamleiders Inzameling, teamleiders Reiniging, wijkmanagers en wijknetwerkers.

Onder elk van de drie groepen op de lijsten is in juni-juli 2020 een digitale enquête uitgezet. Personen zijn per e-mail uitgenodigd de enquêtes in te vullen. Gedurende het onderzoek is een herinneringsmail gestuurd naar de personen die de enquête op dat moment nog niet hadden ingevuld. De enquêtes zijn deels of volledig ingevuld door 34 initiatiefnemers, 33 broodbakadoptanten en 133 ambtenaren. Dit komt neer op respectievelijk 68 procent, 46 procent en 60 procent respons.

In de onderzoeksresultaten worden namen van initiatieven, organisaties en locaties genoemd, die maken dat onderzoeksresultaten herleidbaar zijn naar specifieke initiatieven. In de enquêtes is gevraagd of respondenten er bezwaar tegen hebben als hun antwoorden in het openbare onderzoeksverslag te herleiden zijn naar initiatieven waarbij zij betrokken zijn. Van de respondenten die hebben geantwoord hier bezwaar tegen te hebben, is voorkomen dat hun antwoorden in de verslaglegging herleidbaar zijn naar specifieke initiatieven.

De responspercentages zijn hoog tot zeer hoog te noemen voor enquête onderzoek. Daarom is de verwachting dat de onderzoeksresultaten, ondanks de in absolute zin kleine aantallen respondenten, een redelijk tot goed beeld geven van de groepen initiatiefnemers, broodbakadoptanten en ambtenaren die voor het onderzoek zijn uitgenodigd. De ambtenaren die gerepondeerd hebben, zijn in ongeveer gelijke mate verdeeld over verschillende functies en gebieden van de stad als de totale groep van voor de enquête uitgenodigde ambtenaren.¹

1.5 Leeswijzer voor de onderzoeksresultaten

In hoofdstuk 2 worden de onderzoeksresultaten beschreven. Achtereenvolgens komen aan de orde:

- Beschrijving van schooninitiatieven (paragraaf 2.1)
- Rol van de gemeente bij initiatieven (2.2)
- Motivatie van initiatiefnemers (2.3)
- Ideeën voor het stimuleren van initiatieven (2.4)
- Behoeftte van ambtenaren aan ondersteuning in relatie tot initiatieven (2.5)

¹ Gebiedsregisseurs en, in mindere mate, teamleiders Inzameling en Reiniging, zijn relatief ondervertegenwoordigd in de respons. Hetzelfde geldt voor ambtenaren werkzaam voor Charlois en Rotterdam Centrum.

2 Onderzoeksresultaten

2.1 Beschrijving van schooninitiatieven

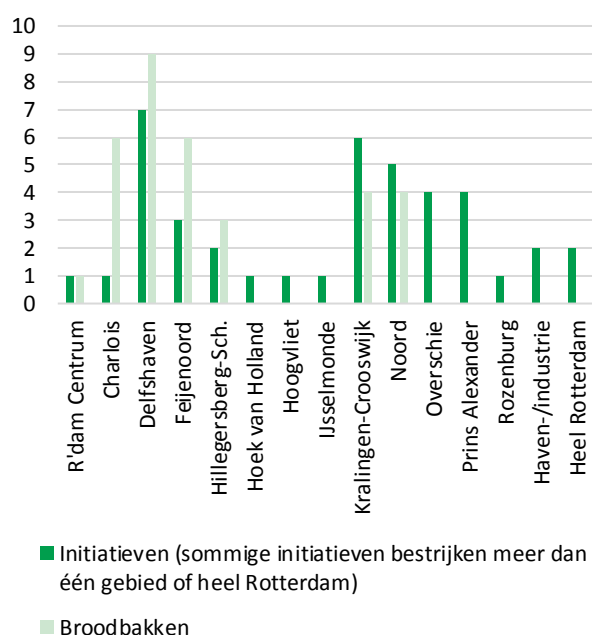
In de enquêtes zijn aan de broodbakadoptanten en de initiatiefnemers van andere schooninitiatieven vragen gesteld, die inzicht geven in de aard, opzet en locaties van de initiatieven.

Broodbakken

De broodbakadoptanten die aan het onderzoek hebben deelgenomen, beheren broodbakken in zeven verschillende gebieden: Delfshaven (9 broodbakken), Charlois en Feijenoord (elk 6), Kralingen-Crooswijk en Noord (elk 4), Hillelegersberg-Schiebroek (3) en Rotterdam Centrum (1).

Twee derde van hen vervult de rol van broodbakadoptant als medewerker of lid van een organisatie die een broodbak heeft geadopteerd. De anderen hebben zelf een broodbak geadopteerd.

Figuur 2: In welk gebied van Rotterdam vindt het initiatief plaats / heeft u een broodbak geadopteerd?

Andere initiatieven

De andere initiatiefnemers die in het onderzoek zijn bevraagd, zijn betrokken bij diverse soorten schooninitiatieven. Deze initiatieven zijn verspreid over heel Rotterdam, waarbij de gebieden rond het centrum (Delfshaven, Noord en Kralingen-Crooswijk) het sterkst vertegenwoordigd zijn. Hieronder volgen omschrijving van initiatieven die respondenten gegeven hebben op de vraag "Wat houdt het initiatief in?". Sommige omschrijvingen zijn door de onderzoeker ingekort.

Figuur 3: Wat houdt het initiatief in?

Ik ben adoptant van containers bij mij in de buurt.

Jaarlijkse actie om in Overschie zwerfafval op te ruimen in het kader van Serve the City.

Columbuspad en De Cordespad schoonhouden. Graffiti verwijderen. Op drukke plekken zwerfvuil opruimen, om anderen te laten denken over afvalgedrag.

De Zakkenvullers van Bloemhof houden de singel aan de Lange Hilleweg (1 km) schoon, alsmede de struikenperkes en omliggende oevers.

Schoon/groen en nog veel meer.

Zwerf Rotterdam ruimt op, inspireert anderen om hetzelfde te doen, organiseert cleanups, geeft voorlichting, zorgt voor omdenken in het dossier zwerfafval, lobbyt voor maatregelen om zwerfafval te verminderen en doet zwerf afval-onderzoek en monitoring.

Erasmus Sustainability Hub, duurzaamheidsvereniging van de EUR. Missie is het onderwijzen en activeren van studenten én stafleden van de Erasmus Universiteit op het gebied van duurzaamheid, door organiseren van diverse activiteiten en projecten.

Dagelijks met scootmobiel en "prikstok" vuil prikken tussen Waalhaven. Ik verwijder daarbij per dag ongeveer 3 tot 4 "reinigingdienstafvalzakken" met zwerfafval. Kunstenaars halen verzamelde lachgaspatronen bij mij op en maken er beeldjes of sieraden van.

Vuil prikken rond Hotel New York op de maandagochtend. We hebben een aantal bedrijven uitgedaagd om mee te doen, sommige doen mee.

Wekelijks schoonmaken van de buitenruimte in de Molenbuurt. Zwerfvuil prikken en container adoptie.

Wij ruimen met drie mensen uit het gezin zwerfafval op in de buurt, een paar keer per week met materiaal van de gemeente.

We houden de straten schoon door zwerfafval op te ruimen.

Met gezin en burens een à twee keer per week verschillende straten schoonmaken, met materiaal gekregen van de gemeente.

Speelterrein schoonhouden, straat vegen, via de BuitenBeter app defect straatmeubilair enz. melden.

Zwerfafval opruimen met de wijk.

Container adoptie en straat schoonhouden.

Ik ga soms alleen de straat op om afval op te ruimen.

Schoonhouden Spaansebocht in Spangen, zowel straatkant als parkkant.

De voortuinen en het groen in de omgeving schoonmaken en (afval)problemen melden bij de gemeente.

Schoonhouden van de buitenruimte van de Pupillenbuurt met meerdere groepjes na het ophalen van grof vuil.

Rondslingerend afval in het Park de Twee Heuvels opruimen (behalve in de winter dagelijks). Op de terugweg neem ik meteen verschillende straten mee.

Anti Troep Groep Rozenburg. Tweewekelijks zwerfafval opruimen met zo'n tien personen in- en rondom Rozenburg. Middels internet informeren we geïnteresseerden en houden we volgers op de hoogte van onze activiteiten.

Vosjes-schoonmaakteam Kids. Met een buurvrouw en een aantal kinderen uit de buurt heb ik een halfjaar wekelijks een pleintje schoongemaakt op de hoek van de Multatulistraat en Vosmaerstraat.

Voor Corona gingen we maandelijks met een groep van 5-10 personen zwerfafval opruimen.

Wij prikken maandelijks met bewoners van Schiebroek de buurt schoon. Deze week hebben we voor het eerst ook in samenwerking met de buurt een schoonmaakactie in 110 Morgen georganiseerd.

Afvalbak bij onze 2 portieken (2 bakken dus).

Hondenpoep op het speelplein opruimen. Hier spelen kinderen en poep is vies

Drie prullenbakken in de straat geplaatst die in overleg met bewoners zijn ontworpen. Bewoners zorgen ervoor dat de prullenbakken een paar keer per week worden geleegd.

Prullenbakken (Provenierswijk). Te weinig prullenbakken en veel vuil op de grond

Onze initiatief gaat over de betere bewustwording van schone en Veilige Bergse Plassen.

Project Schone Schie. Begonnen met zwerfplastic opruimen langs de Schie. Resultaten gedeeld op internet wat veel navolging heeft gekregen. Bijna ieder jaar een nieuwe editie van het evenement.

Samen met bewoners onze straat en de omliggende straten schoon prikken. Adoptie van een poepbox voor hondenpoep. Deze dag wordt afgesloten door samen een kopje koffie te drinken en elkaar beter te leren kennen.

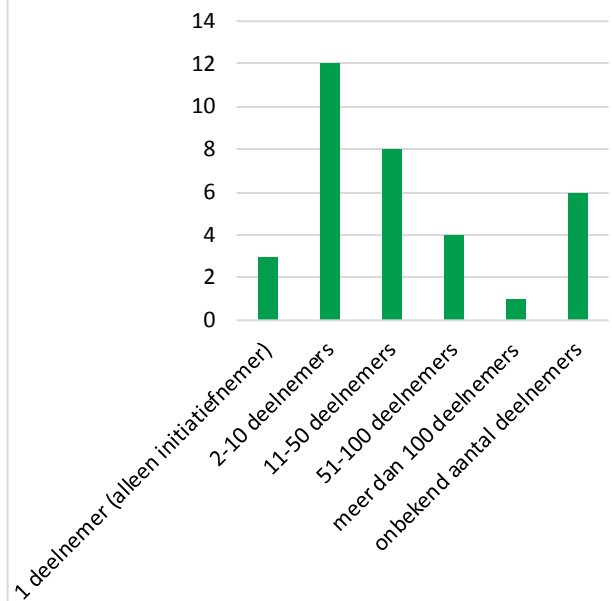
Het opruimen van restafval in de omliggende straten, paden en singel.

De meeste respondenten zijn zelf een initiatief gestart, of met burens of familie. Een kleine minderheid heeft zich aangesloten bij een bestaand (soms landelijk of stadsbreed) initiatief. Ongeveer de helft van de initiatieven werkt samen met Gemeente Rotterdam. Daarnaast werkt een aantal initiatieven samen met andere organisaties. Respondenten noemen daarbij:

- Buiten Beter
- Buurtvereniging Pupillenbuurt
- Dock/TOS/Spindler Makelaars/buurtbedrijf
- Erasmus Universiteit Rotterdam
- NextDoor (app)
- O.a. Clear Rivers, River Cleanup, Recycling Netwerk Nederland, Zwerfinator, Plastic Soup
- Surfer en andere opruimgroepen
- Serve the City / samen010
- Plastic Avengers
- Gebiedscommissie
- Opzoomer Mee
- Supporter van Schoon, Oranje Fonds en Plastic Whale
- Vele nationale en internationale opruiminitiatieven
- Wijkraad

Verreweg de meeste initiatieven zijn doorlopende of terugkerende initiatieven. Een klein aantal is eenmalig.

Figuur 4: Hoeveel mensen nemen, naar schatting, in Rotterdam deel aan het initiatief? (Alleen gevraagd aan initiatiefnemers)

Bij de meeste initiatieven zijn meer mensen betrokken dan alleen de initiatiefnemer (respondent). Dit varieert van enkele tot tientallen betrokkenen. Bij één initiatief zijn ruim 300 mensen betrokken. De rol van deelnemers bij initiatieven bestaat in veel gevallen uit afval (vaak zwerfvuil of naastplaatsingen) opruimen en/of de openbare ruimte schoonmaken. Sommige respondenten noemen andersoortige activiteiten van deelnemers, waaronder:

- Volle prullenbakken legen
- Contact zoeken met bedrijven die verantwoordelijk zijn voor rotzooi
- Plastic uit het water vissen
- Scheiden en afvoeren van afval
- Boomspiegels schoonmaken
- Containers in de gaten houden
- Plantenbakken adopteren
- Bordjes met poepzakjes voor honden ophangen
- Bij de gemeente melding doen van volle containers of gevaarlijke situaties (bijv. brandende barbecues)

Uit de antwoorden op de vraag naar de rol van deelnemers bij initiatieven, komen ook activiteiten naar voren die een organisatorisch karakter hebben:

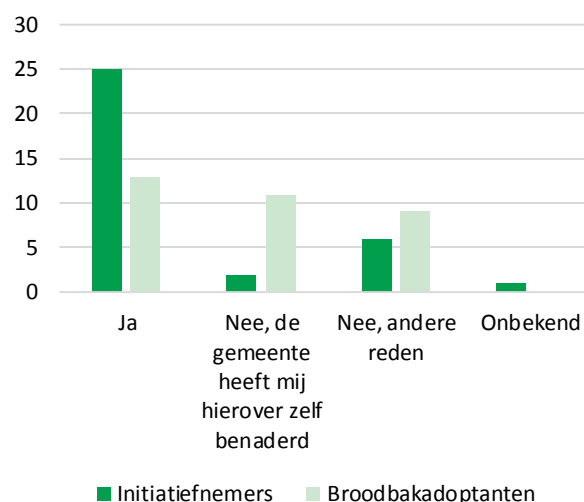
- Educatieve en interactieve evenementen organiseren op het gebied van duurzaamheid
- Flyeren om kinderen te werven voor een schoonmaakactie
- Op- en af bouwen van het evenement
- Aankondigingen verzorgen
- Zorgen voor schoonmaakmaterialen
- Een Whatsapp groep bijhouden

2.2 Rol van de gemeente bij initiatieven

Ervaringen van initiatiefnemers en broodbakadoptanten

Bijna alle initiatiefnemers en de meeste broodbakadoptanten hebben over hun initiatief of broodbakadoptie contact gehad met de gemeente. De initiatiefnemers hebben in de meeste gevallen zelf contact met de gemeente gezocht. Van de broodbakadoptanten heeft twee vijfde zelf de gemeente benaderd.²

Figuur 5: Heeft u over het initiatief / de broodbak contact gezocht met de Gemeente Rotterdam?

De initiatiefnemers en broodbakadoptanten die over hun initiatief of broodbak contact hebben gezocht met de gemeente, zijn op enkelen na betrekkelijk eenvoudig in contact gekomen met de (in hun optiek) juiste persoon bij de gemeente. Sommige initiatiefnemers en adoptanten kenden al mensen bij de gemeente. Anderen wisten het juiste contact te vinden mede dankzij de wijkgerichte aanpak van de gemeente ("de wijkregisseur was makkelijk te vinden", "Rotterdam is wijkgericht georganiseerd"). Soms was

² Het initiatief met de broodbakken is, met hulp van de gemeente, opgestart door de organisatie Broodnodig. Sinds een jaar hebben de wijkregisseurs van de gemeente het contact met broodbakadoptanten overgenomen van Broodnodig. Dat zaken rondom de broodbakken eerst door Broodnodig werden geregeld, verklaart waarom nog niet alle broodbakadoptanten over hun broodbak contact hebben gehad met de gemeente.

contact snel gemaakt doordat de gemeente contact met de initiatiefnemer opnam over een melding, of doordat de gemeente een persbericht van het initiatief oppikte. Enkele initiatiefnemers zijn via derden of 14010 bij de juiste medewerker of afdeling van de gemeente uitgekomen.

Contactpersonen bij de gemeente waarmee de initiatiefnemers en broodbakadoptanten te maken hebben zijn voornamelijk personen die in de gebieden werkzaam zijn (wijknetwerkers, wijkbeheerders, wijkconciërges, wijkregisseurs, wijkmanagers, gebiedscommissaris, enzovoort). Enkele respondenten noemen als contactpersoon een wethouder, directeur, manager of projectleider.

Enkele containeradoptanten hebben tevergeefs geprobeerd contact te maken met de gemeente. Er kwam dan bijvoorbeeld geen reactie op hun mail. Een initiatiefnemer die niet eenvoudig in contact is gekomen met de juiste medewerker van de gemeente, zegt dat het totaal onduidelijk is wie zich bij de gemeente verantwoordelijk voelt.

Behoefte aan ondersteuning

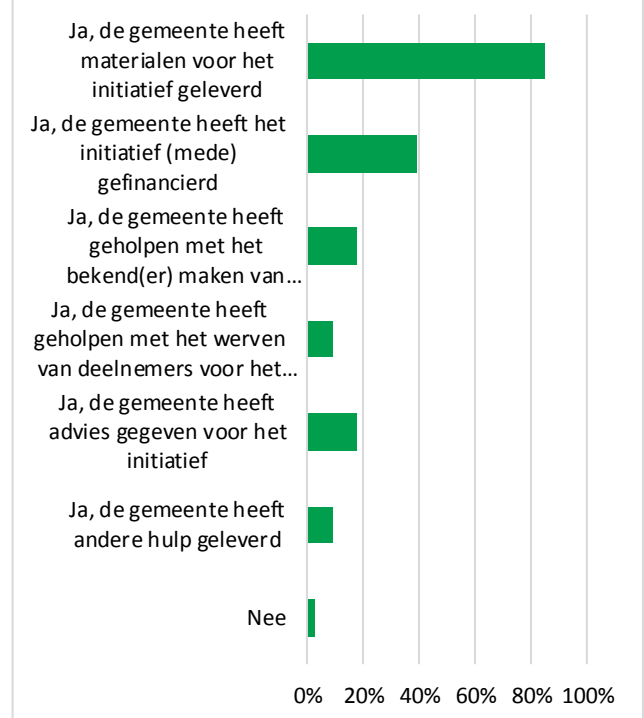
Slechts vijf van de 33 broodbakadoptanten die aan het onderzoek hebben meegedaan, hebben voor de broodbak behoefte aan (extra) ondersteuning door de gemeente. Deze ondersteuning betreft:

- Helpen bij geven van uitleg aan en het vergroten van bewustwording bij bewoners ten aanzien van broodbakken, broodafval en de schadelijke gevolgen hiervan voor vogels.
- Helpen bij het schoonmaken van de broodbak. Gesuggereerd wordt dat ambtenaren die langs de broodbak komen dit kunnen doen, bijvoorbeeld door plastic eruit te halen als dat erin zit.
- Antwoord geven op vragen van de adoptant.

Onder de groep initiatiefnemers is de behoefte aan ondersteuning door de gemeente een stuk groter. Het gros van de initiatiefnemers maakt gebruik van materialen van de gemeente. Een kleiner aantal wordt financieel door de gemeente ondersteund, heeft advies van de gemeente gehad, of heeft hulp

gehad bij het bekend maken van het initiatief. Bij enkele initiatieven heeft de gemeente geholpen bij het werven van deelnemers, of bij het opruimen of afvoeren van afval.

Figuur 6: Levert de gemeente Rotterdam hulp aan het initiatief?
(Meerdere antwoorden mogelijk;
alleen gevraagd aan initiatiefnemers)

De meeste initiatiefnemers hebben behoefte aan extra ondersteuning door de gemeente. Deze extra behoefte is zeer divers van aard:

- Materialen zoals afvalgreepers, prikkers, handschoenen, emmers, bezems, vuilniszakken, ringen voor zakken, stevige laarzen en werkkleding;
- Geld voor onder andere koffie en thee, het drukken van flyers, een publiekscampagne, nieuwe projecten in de stad, lessen op scholen, prullenbakken, een werkruimte of het repareren van fietsen;
- Hulp bij het bekend(er) maken van het initiatief;
- Hulp bij het werven van deelnemers voor het initiatief;

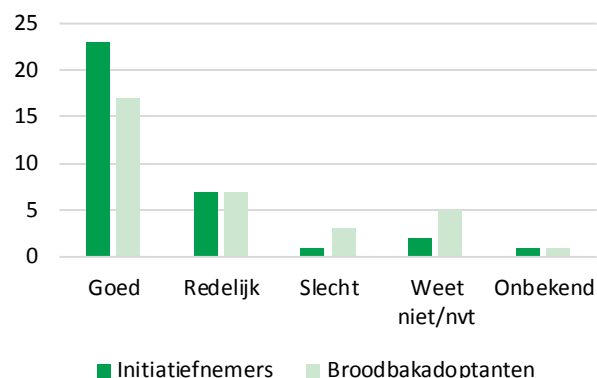
- Advies over het opzetten van een actie en het betrekken van bewoners;
- Persoonlijk contact met een medewerker van de gemeente, voor bijvoorbeeld het meedenken over nieuwe projecten of het oppakken van problemen;
- Andere ondersteuning, zoals meer vuilnisbakken plaatsen, toestemming geven om prullenbakken in eigen beheer aan bewoners te geven, sneller reageren op meldingen, of zorgen voor een vrijwilligersverzekering.

De initiatiefnemers die geen behoefte hebben aan extra ondersteuning, geven hiervoor voornamelijk als verklaring dat hun initiatief al goed loopt.

Veruit de meeste initiatiefnemers en broodbakadoptanten omschrijven hun samenwerking met de gemeente als goed of redelijk. Zij lichten dit toe met zinnen als “het loopt soepel”, “geen bijzonderheden”, “de communicatie is helder”, “de broodbak wordt op tijd geleverd”, “als er iets is dan kan ik contact opnemen”, “er wordt volop meegewerkt”, “gevraagde materialen worden geleverd” en “er is redelijk snel toestemming gegeven”. De drie adoptanten en de initiatiefnemer die de samenwerking als slecht beoordelen, zeggen geen samenwerking te ervaren, slecht geïnformeerd te zijn of niet tevreden te zijn over de frequentie waarmee de bakken geleverd worden. Respondenten die de samenwerking met de gemeente als redelijk omschrijven, noemen als aandachtspunten ook het legen, een actieve houding van de gemeente, de kwaliteit van geleverde materialen, preventie en het aanpakken van de oorzaken van afvalproblemen.

Figuur 7: Hoe omschrijft u de samenwerking met de gemeente voor het initiatief / de broodbak?

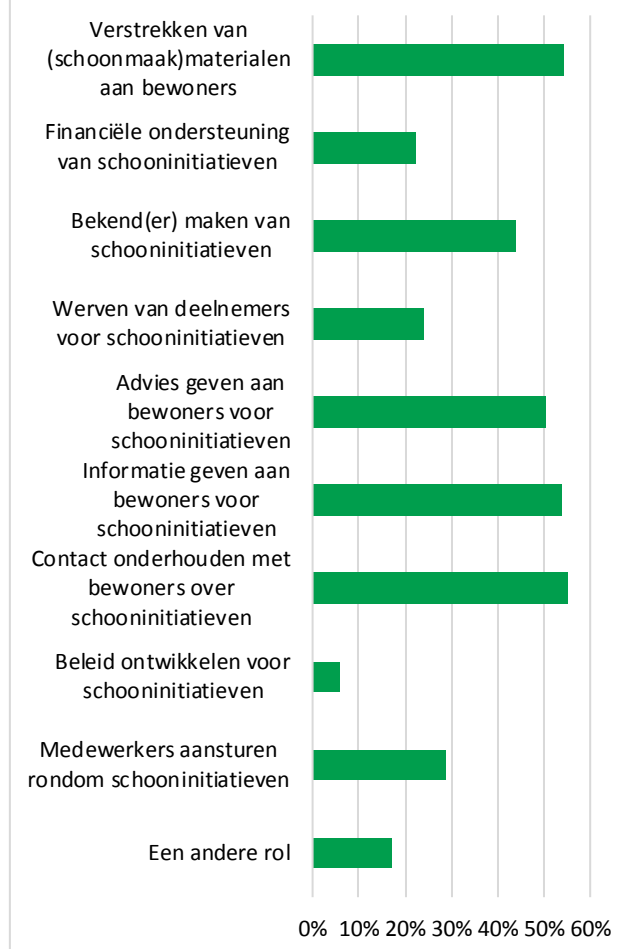

Ervaringen van ambtenaren

De ambtenaren die aan het onderzoek hebben deelgenomen, zijn in verschillende mate bij schooninitiatieven betrokken. Sommigen hebben minstens één keer per week met een schooninitiatief te maken, anderen één keer per maand of één keer per jaar. Een kleine groep heeft zelden of nooit met schooninitiatieven te maken. De frequentie houdt geen duidelijk verband met de functie van de ambtenaar. Meer dan de helft van de ambtenaren heeft te maken met containeradoptie en meer dan een derde heeft te maken met broodbakadoptie.

De rollen van ambtenaren bij schooninitiatieven zijn zeer divers. Veel voorkomende rollen zijn het verstrekken van (schoonmaak)materialen aan bewoners, advies en/of informatie geven aan bewoners voor schooninitiatieven en contact onderhouden met bewoners over schooninitiatieven. Meer dan de helft van de ambtenaren die het onderzoek hebben deelgenomen, bekleedt deze rollen. Andere relatief veel voorkomende rollen zijn het bekend(er) maken van schooninitiatieven en het werven van deelnemers voor schooninitiatieven, het aansturen van medewerkers rondom schooninitiatieven en het regelen van financiële ondersteuning van schooninitiatieven.

Figuur 8: Wat is jouw rol bij schooninitiatieven? (Meerdere antwoorden mogelijk)

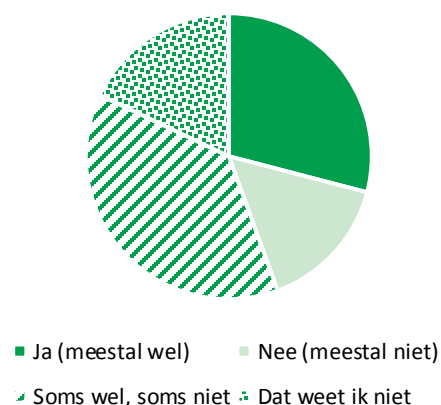
De groep ambtenaren die aan het onderzoek heeft deelgenomen, speelt het vaakst een rol bij schooninitiatieven in de gebieden Delfshaven, Feijenoord en IJsselmonde. Zij zijn het minst betrokken bij initiatieven in Rotterdam Centrum, Overschie en de haven- en industriegebieden.³

Meer dan 90 procent van de ambtenaren die aan het onderzoek hebben deelgenomen, heeft weleens contact met bewoners over schooninitiatieven. Voor de meesten geldt dat bewoners met hen contact zoeken en dat zij zelf ook contact zoeken met bewoners. Een

minderheid neemt zelf geen contact op met bewoners. Bewoners benaderen ambtenaren vaak rechtstreeks. Het gaat dan vaak om ambtenaren die werkzaam zijn in de gebieden en daardoor bekend zijn in de wijken. Sommige ambtenaren komen met bewoners in contact doordat de bewoners 14010 bellen, een melding doen, een publieksreactie geven op een bericht, of doorverwezen worden door een andere ambtenaar.

De ambtenaren zijn verdeeld over de vraag of bewoners gemakkelijk de juiste persoon binnen de gemeentelijke organisatie kunnen vinden, als ze bij de gemeente hulp zoeken voor een schooninitiatief. Veel ambtenaren die antwoorden dat dit voor bewoners (meestal) gemakkelijk is, wijzen erop dat zij in de wijken werken en daardoor eenvoudig te benaderen zijn. Veel ambtenaren die antwoorden dat het voor bewoners (meestal) niet gemakkelijk is de juiste persoon binnen de gemeentelijke organisatie te vinden, wijzen erop dat de gemeente een grote organisatie is, met veel verschillende afdelingen, en dat de weg daarin vinden (ook voor ambtenaren) lastig is.

Figuur 9: Is het voor bewoners gemakkelijk de juiste persoon binnen de gemeentelijke organisatie te vinden, als ze bij de gemeente hulp zoeken voor een schooninitiatief?

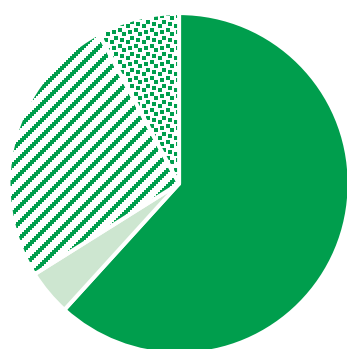

³ Zoals opgemerkt in paragraaf 1.4, komt de verdeling van de responderende ambtenaren over de gebieden redelijk in de buurt van de verdeling van de totale groep van voor de enquête uitgenodigde ambtenaren over de gebieden. Het belangrijkste verschil is dat ambtenaren werkzaam voor Charlois en Rotterdam Centrum in de respons relatief ondervertegenwoordigd zijn ten opzichte van het aantal ambtenaren dat voor deze gebieden werkt en dat uitgenodigd is voor de enquête. Dit suggereert dat de betrokkenheid van ambtenaren bij initiatieven in Charlois en Rotterdam Centrum groter is dan wat de enquêteresultaten laten zien.

Het grootste deel van de ambtenaren wordt weleens door bewoners gevraagd of de gemeente kan helpen bij een schooninitiatief. De meeste ambtenaren gebeurt dat meerdere keren per maand of per jaar, maar niet elke week. Ambtenaren worden vaak benaderd voor (schoonmaak)materialen en in aanzienlijk mindere mate voor andersoortige ondersteuning, zoals financiële ondersteuning, hulp bij het bekend maken van schooninitiatieven, advies of hulp bij het werven van deelnemers. Meestal lukt het de ambtenaren de gevraagde hulp te bieden. Een minderheid van de ambtenaren zegt dat dit soms niet lukt, onder andere door problemen met bezetting, verkoking of budgetten, de aard van de vraag, de beschikbaarheid van materialen, of de flexibiliteit en het organisatievermogen van bewoners

De meeste ambtenaren die ervaringen hebben met samenwerking tussen bewoners en de gemeente bij schooninitiatieven, zijn van mening dat die samenwerking meestal goed verloopt.

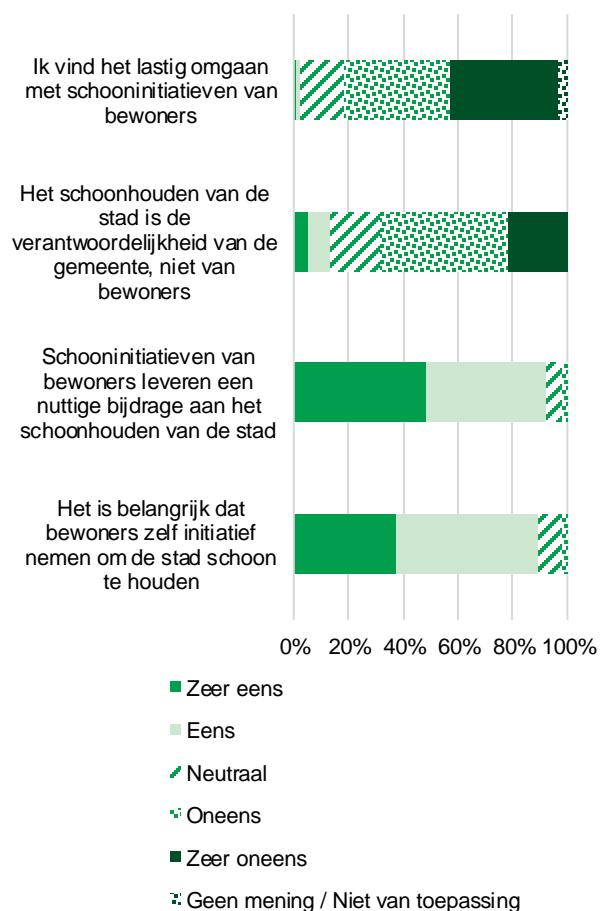
Figuur 10: Hoe verloopt, in jouw ervaring, de samenwerking tussen de gemeente en bewoners bij schooninitiatieven?

- Meestal goed
- Meestal niet goed
- Soms goed en soms niet
- Ik heb daarmee geen ervaring

Veel ambtenaren vinden het belangrijk dat bewoners zelf initiatief nemen om de stad schoon te houden en vinden dat schooninitiatieven van bewoners een nuttige bijdrage leveren aan het schoonhouden van de stad. Veel ambtenaren zijn het oneens met de stelling dat het schoonhouden van de stad de verantwoordelijkheid is van de gemeente en niet van bewoners.

Figuur 11: Antwoorden van ambtenaren op vier stellingen.

2.3 Motivatie van initiatiefnemers

De redenen voor initiatiefnemers en broodbakadoptanten om een initiatief te starten of een broodbak te adopteren zijn divers. Veel initiatiefnemers noemen als reden dat zij zich ergeren aan vuil op straat. Andere redenen die initiatiefnemers noemen zijn onder meer:

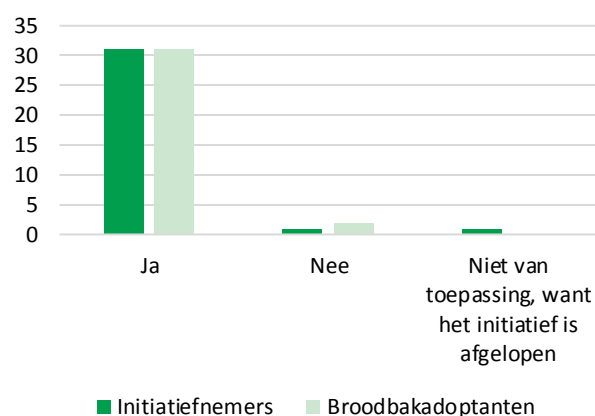
- Ik wil anderen inspireren;
- Ik wil niet op een vuilnisbelt wonen;
- Ik erger me aan gebrek aan prullenbakken;
- Ik ben aangemoedigd door buurtgenoten om een initiatief te starten;
- Ik maak me zorgen over milieu;
- Ik maak me zorgen over leefomgeving;
- Ik houdt van de buurt / het park;
- Ik vind het belangrijk dat de entree van de organisatie er goed uitziet;
- Ik wil bijdragen aan een schone stad;
- Ik voel me genooddaakt iets aan afvalprobleem te doen;
- Ik heb goede ervaringen met het nut van een eerder schoonproject;
- Ik zet me al jaren in voor de wijk op verschillende gebieden;
- Ik zag een buurman afval op straat opruimen.

Uit de antwoorden van broodbakadoptanten op de enquête komen hoofdzakelijk drie soorten redenen naar voren om een broodbak te adopteren:

- Een schonere buurt (minder brood op straat, minder ongedierte, minder overlast van poepende en bedelende vogels);
- Minder verspilling van brood (recycling, beter voor het milieu, bijdragen aan educatie en bewustwording van de waarde van voedsel);
- Dierenwelzijn (voorkomen dat vogels brood eten dat ongezond voor hen is).

Bijna alle initiatiefnemers en broodbakadoptanten die aan het onderzoek hebben deelgenomen, zijn gemotiveerd om het initiatief voort te zetten of broodbakadoptant te blijven. Initiatiefnemers noemen vaak als reden dat het initiatief nodig blijft (omdat er nog steeds afval op straat ligt), het initiatief zichtbaar nut heeft, het initiatief waardering oogst, of het fijn is om met anderen samen te werken aan het schoonhouden van de buitenruimte. Broodbakadoptanten zijn vaak gemotiveerd om door te gaan omdat ze nog steeds achter de visie van het project staan, omdat ze ervaren dat de broodbak effectief is (goed wordt gevuld), en/of omdat het beheer van de broodbak betrekkelijk weinig moeite kost. Een initiatiefnemer die niet gemotiveerd is om door te gaan, noemt als reden dat het altijd dezelfde (weinige) mensen zijn die het afval opruimen.

Figuur 12: Bent u gemotiveerd om verder te gaan met het initiatief / adoptant van de broodbak te blijven?

Verreweg de meeste initiatiefnemers hebben geprobeerd anderen bij hun initiatief te betrekken. Zij hebben dit voornamelijk gedaan door anderen rechtstreeks aan te spreken en uit te nodigen, door hen aan te spreken via diverse media (posters, wijkkrantjes, buurtapps, flyers, nieuwsbrieven), of door het goede voorbeeld te geven (bijv. door met prikkers door de straat te lopen). Enkele initiatiefnemers hebben geprobeerd anderen te enthousiasmeren met een kleine beloning of door vuilprikkers uit te delen.

De meeste initiatiefnemers is het ook gelukt om anderen bij hun initiatief te betrekken. Redenen die zij hiervoor noemen zijn onder andere:

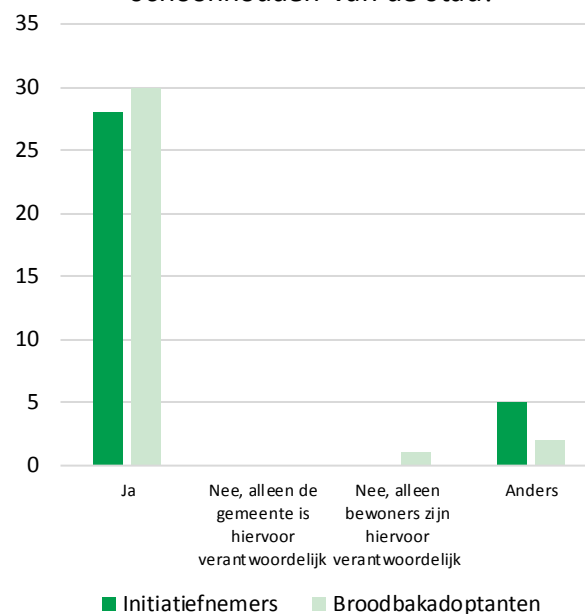
- Andere bewoners ergeren zich ook aan vuil op straat;
- Er sprake van toegenomen bewustwording bij bewoners van het afvalprobleem en het belang van verduurzaming;
- Er doen ook andere bewoners en bedrijven mee met het initiatief;
- Er zijn prullenbakken in de wijk geplaatst;
- We hebben een sterk netwerk;
- Het is een goed en nuttig doel.

Ongeveer een derde van de broodbakadoptanten heeft geprobeerd anderen te enthousiasmeren ook adoptant te worden, bijvoorbeeld door een andere persoon of organisatie de broodbak te tonen, een gesprek hierover aan te gaan of reclame te maken voor de broodbak. In hoeverre dit daadwerkelijk heeft geleid tot meer broodbakadoptanten blijft onduidelijk op basis van de enquête.

Een ruime meerderheid van de initiatiefnemers en broodbakadoptanten is eerder betrokken geweest bij initiatieven van bewoners om de stad schoon te houden (bijvoorbeeld bij schoonmaakacties van bewoners op straat). Verreweg de meeste initiatiefnemers en broodbakadoptanten zijn van plan ook in de toekomst een bijdrage te leveren aan schooninitiatieven.

Het overgrote deel van de initiatiefnemers en broodbakadoptanten is van mening dat bewoners en de gemeente samen verantwoordelijk zijn voor het schoonhouden van de stad.

Figuur 13: Vindt u dat bewoners en de gemeente samen verantwoordelijk zijn voor het schoonhouden van de stad?

2.4 Ideeën voor stimuleren van initiatieven

Aan alle drie de groepen respondenten is gevraagd hoe de gemeente initiatieven van bewoners die bijdragen aan een schone stad het beste kan stimuleren en ondersteunen. Dit heeft een groot aantal ideeën opgeleverd, die in de volgende vier categorieën kunnen worden verdeeld.

Contact met initiatieven

Hierbij gaat het om ideeën als:

- Bij initiatiefnemers informeren hoe het gaat met hun initiatief.
- Waardering tonen.
- Luisteren naar initiatiefnemers.
- Af en toe langs komen en vertellen hoe goed de buurt zich ontwikkelt.
- Initiatieven vertrouwen.
- Eerder reageren op een klacht over afval dat buiten gezet is.
- In gesprek gaan over de oorzaak van het probleem.
- Ook na de start van een initiatief betrokken blijven.
- Initiatieven monitoren.

Faciliteren van initiatieven

Ideeën hierbij zijn onder andere:

- Medewerking verlenen als initiatiefnemers iets vragen.
- Helpen initiatieven gezellig, leuk en laagdrempelig te maken.
- Financiële ondersteuning of een vergoeding bieden.
- Een puntensysteem waarmee bewoners iets kunnen verdienen.
- Materiaal en ruimtes bieden.
- Materiaal van betere kwaliteit bieden (soms blijken schoonmaakmaterialen die de gemeente uitlevert kapot).
- Samenwerking en een netwerk aanbieden.
- Zorgen voor bewegwijzering naar de dichtstbijzijnde broodbak.
- Initiatiefnemers vragen hoe de gemeente kan helpen hun initiatief bekender te maken.
- Bureaucratische drempels (zoals beperkingen van regels of budgetten) slechten.
- Niet te veel eisen stellen aan de uitvoering.
- Faciliteren via Opzoomer Mee.
- Kennis en knowhow leveren.

Voorlichting en communicatie met bewoners in het algemeen

Op dit gebied zijn diverse ideeën genoemd, waaronder:

- Bewoners op een positieve manier aanspreken.
- Bewoners stimuleren om geen zwerfvuil te veroorzaken.
- Voorlichting aan kinderen en ouders, via scholen en maatschappelijke organisaties.
- Voorlichting op markten en bij bedrijven.
- Aandacht vragen voor het onderwerp via flyers, posters, billboard reclames, advertenties, folders en sociale media.
- Bewoners aanspreken op kleinschalig niveau (een wijk is te groot).
- Diverse organisaties en bedrijven benaderen.
- Ludieke acties organiseren.
- Bereikbaar en benaderbaar zijn.
- In meerdere talen communiceren.
- Bewoners oproepen om mee te denken met de gemeente.

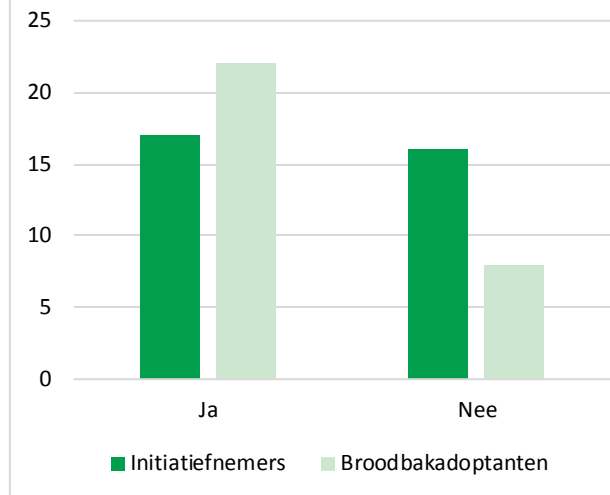
- Investeren in langdurige relaties.
- Bewoners aanspreken als volwassenen, niet als kinderen.
- Beter bekend maken dat schoonmaakmaterialen gratis beschikbaar zijn.
- Inzichten uit de gedragspsychologie gebruiken.
- Duidelijk communiceren welke ambtenaar je per wijk kunt aanspreken.
- Per wijk een vrijwillige gangmaker aanstellen, opleiden en ondersteunen.
- Communicatie via Buurt Bestuurt.

Schoonmaken en handhaving door de gemeente

- Als gemeente het goed voorbeeld geven.
- Bewoners laten merken dat ze er niet alleen voor staan.
- Vaker het vuil ophalen en de straten schoonmaken.
- De basis op orde hebben.
- Zichtbaarder schoonmaken en handhaven.
- Naastplaatsingen aanpakken en afvalcontainers regelmatig controleren op verstoppingen.
- Meer prullenbakken en andere mogelijkheden creëren om afval aan te bieden.
- Vrolijke vuilnisbakken.
- Meer mogelijkheden bieden voor recycling.
- Meer handhaving en boetes uitdelen om gemakzucht en asociaal gedrag tegen te gaan.
- Bekendheid van de BuitenBeter app vergroten.

Tot slot is de initiatiefnemers en broodbakadoptanten gevraagd of bewoners meer schooninitiatieven zouden starten, als de gemeente hen hiervoor financieel zou belonen. De respondenten (vooral de initiatiefnemers) zijn verdeeld over deze vraag. Een deel van de initiatiefnemers en broodbakadoptanten dat niet gelooft in het idee van een financiële beloning, denkt dat bewoners een intrinsieke motivatie nodig hebben om de handen uit de mouwen te steken (er is bewustwording nodig, mensen gaan pas wat doen als ze zich ergeren aan het vuil, enz.). Een ander deel vindt een financiële beloning vooral onwenselijk, los van de vraag of die effectief is.

Figuur 14: Denkt u dat bewoners meer initiatieven zouden starten die bijdragen aan een schone stad, als de gemeente hen hiervoor financieel zou belonen?

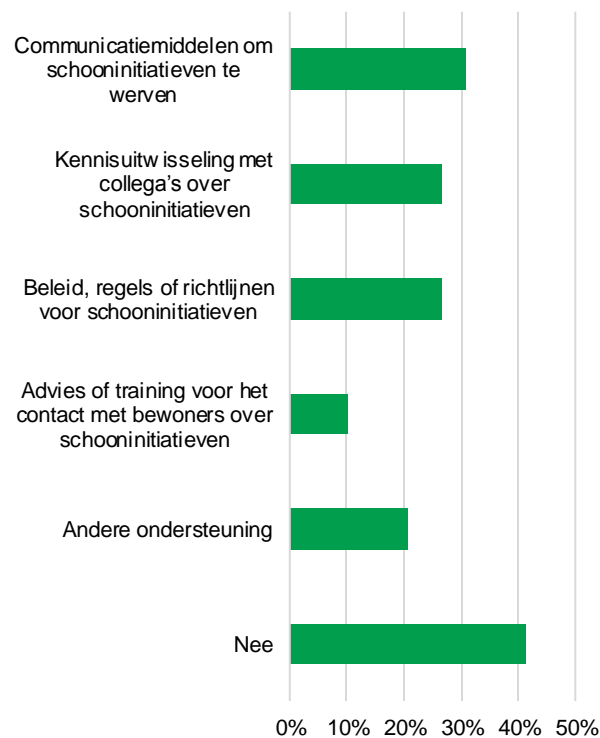

2.5 Behoeft van ambtenaren aan ondersteuning

De meeste geënquêteerde ambtenaren hebben zelf op het gebied van schooninitiatieven behoefte aan ondersteuning vanuit de gemeentelijke organisatie. De behoefte is zeer divers. Een substantieel aantal heeft behoefte communicatiemiddelen om schooninitiatieven te werven, kennisuitwisseling met collega's over schooninitiatieven, of beleid, regels of richtlijnen voor schooninitiatieven. Een kleiner deel heeft behoefte aan advies of training voor het contact met bewoners over schooninitiatieven.

Figuur 15: Heb jij zelf op het gebied van schooninitiatieven behoefte aan ondersteuning vanuit de gemeentelijke organisatie? (Meer antwoorden mogelijk)

Overige vormen van ondersteuning waar ambtenaren behoefte aan hebben zijn onder andere:

- Bewoners ruimte geven, eigenaarschap bevorderen
- Dat de gemeente aan het eind van een schoonmaakinitiatief de vuilniszakken ophaalt
- Duidelijkheid geven aan bewoners over wat zij kunnen doen in aanvulling op het (schoonmaak)werk van de gemeente in hun wijk, zodat er betere afstemming en samenwerking komt tussen bewoners en gemeente
- Een team die zich professioneel bezighoudt met schooninitiatieven en ze kan ondersteunen
- Financiële ondersteuning
- Innovatief en oplossingsgericht meedenken
- Inzet menukaart schone wijken ook op zaterdag
- Korte lijnen, meewerkstand
- Maatwerk op basis van de lokale behoeften
- Meer inzicht in rollen, taken en verantwoordelijkheden in de backoffice van Stadsbeheer

- Een beloning voor initiatiefnemers
- Organisatiekracht
- Regelmatig en structureel contact
- Ruimte om dingen te proberen
- Schoonmaakmaterialen
- Inzicht in welke materialen beschikbaar zijn
- Een standaard flyer die je deze kunt uitdelen bij acties of evenementen
- Communicatie via TV Rijnmond of een krant
- Vertrouwen geven aan bewoners

Op de vraag hoe de gemeente het beste haar medewerkers kan enthousiasmeren om zich in te zetten voor schooninitiatieven van bewoners, zijn uiteenlopende antwoorden gegeven, waaronder:

- Medewerkers laten aanhaken bij initiatieven
- Bekendheid aan initiatieven geven via de media
- Voorlichting geven, bewustwording vergroten en vooroordelen bij ambtenaren tegengaan
- Budget regelen voor schooninitiatieven
- Resultaten zichtbaar maken.
- Waardering voor medewerkers tonen.
- Medewerkers en initiatieven met elkaar in contact brengen.
- Medewerkers vaker in een bepaalde wijk laten werken zodat zij er een band mee krijgen.
- Korte lijnen.
- Medewerkers beter informeren
- De waarde en het nut van initiatieven en samenwerking belichten
- De gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente en bewoners benadrukken
- Een eerlijk verhaal vertellen
- Het medewerkers gemakkelijk te maken bewoners te helpen.
- Goede informatie en tools
- Het belang van schooninitiatieven benadrukken
- Medewerkers scholen en faciliteren

Kennis voor een sterk Rotterdams beleid

Onderzoek en Business Intelligence is een afdeling binnen de gemeente Rotterdam. De afdeling verzamelt informatie en doet onderzoek voor het maken en uitvoeren van beleid door de gemeente Rotterdam. Het onderzoek gaat over onderwerpen als gezondheid, zorg, onderwijs, re-integratie, demografie, ruimtelijke ordening en veiligheid. Soms is de gemeentelijke organisatie het onderwerp, vaker gaat het over de stad en haar bewoners. Het doel is steeds om met deze verzamelde kennis het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te verbeteren.

Auteurs

Martijn Epskamp

[Rotterdam.nl](https://rotterdam.nl)

Gemeente Rotterdam